

03 කොටස් වෙළෙඳපොළක් යනු කුමක්ද?

මින් පෙර කොටස් වෙළෙඳපොළ නියාමනයට ලක් කරන ශ්‍රී ලංකා සුරැකුම්පත් සහ විනිමය කොමිෂන් සභාව පිළිබඳව දළ අදහසක් ඔබ හට ලබා දුන්නෙමු. කොටස් වෙළෙඳපොළ ආයෝජනයට පිවිසෙන ඔබ ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රාග්ධන වෙළෙඳපොළට සම්බන්ධ ආයතන පිළිබඳව දළ අදහසක් ලබා ගත හොත් විය ඔබ හට වැදගත් වනු ඇත.

ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රාග්ධන වෙළෙඳපොළට සම්බන්ධ තවත් ඉතා වැදගත් ආයතනයක් වන්නේ කොළඹ කොටස් වෙළෙඳපොළයි. කොටස් වෙළෙඳපොළ ගැන අවබෝධයක් ලබා ගැනීමට පෙර කොටසක් සහ කොටස් වෙළෙඳපොළක් යන්නෙන් අදහස් කරන්නේ කුමක්දැයි අවධානය යොමු කරමු.

කොටසක් යනු කුමක්ද?

සමාගමක ප්‍රාග්ධනය සමාන පංගුවලට බෙදුවහොත් එකී එකී පංගුවක් කොටසක් ලෙස අපට හඳුනාගත හැක. ඔබ සමාගමක කොටසක හිමිකරුවෙකු නම් එම සමාගමේ අයිතියෙන් ඔබට හිමි ප්‍රමාණය කොටසකින් පිළිබිඹු වේ. උදාහරණයක් ලෙස යම් සමාගමක් විසින් කොටස් 100,000 වෙළෙඳපොළට හිකුත් කර ඇති විටෙක යම් ආයෝජකයකු ඉන් කොටස් 1000 මිලට ගෙන ඇත්නම් ඉන් කියවෙනුයේ එම ආයෝජකයා එම සමාගමෙන් 1%ක හිමිකාරීත්වයක් උසුලනු ලබන බවයි. (කොටස් සහ කොටස් වර්ග පිළිබඳව ඉදිරි ලිපි වලදී සාකච්ඡා වේ)

කොටස් වෙළෙඳපොළක් යනු කුමක්ද?

සමාගම්හි සුරැකුම්පත් (කොටස් සහ අනෙකුත් ගණුදෙනු උපකරණ) මිලදී ගැනීම හා විකිණීම සිදු කරන ස්ථානය කොටස් වෙළෙඳපොළක් ලෙස හඳුනා ගත හැක. කොටස් වෙළෙඳපොළක් විසින් කොටස් තැරැව්කරුවන්ට හා වෙළෙන්දන්ට සුරැකුම්පත් ගණුදෙනු කිරීම සඳහා පහසුකම් සලසයි. සුරැකුම්පත් ගණුදෙනු කිරීමට පහසුකම් සැලසීමට අමතරව කොටස් වෙළෙඳපොළක් විසින් සුරැකුම්පත් හිකුත් කිරීම සඳහා ද පහසුකම් සලසයි.

ලොව කොටස් වෙළෙඳපොළ පරිණාමය ගත වර්ෂ කිහිපයක් පුරාවට සිදු වී ඇත. 12 වන ශත වර්ෂයේ දී ප්‍රංශයේදී මෙම සංකල්පය ආරම්භ වී ඇති

අතර 13 වන ශත වර්ෂය වන විට ඇමීස්ටර්ඩෑම් හා අනෙකුත් යුරෝපීය නගරවලටද කොටස් වෙළෙඳපොළ සංකල්පය ව්‍යාප්ත විය. ලොව පැරණිම කොටස් වෙළෙඳපොළවල් වශයෙන් සැලකෙන්නේ ඇමීස්ටර්ඩෑම් සහ ලන්ඩන් කොටස් වෙළෙඳපොළවල්ය.

වර්තමානයේ ලොව විශාලතම කොටස් වෙළෙඳපොළවල් අතරට නිව්යෝර්ක් කොටස් වෙළෙඳපොළ (ඇමරිකාව), ටෝකියෝ කොටස් වෙළෙඳපොළ (ජපානය), ලන්ඩන් කොටස් වෙළෙඳපොළ (එංගලන්තය), ෂැංහයි කොටස් වෙළෙඳපොළ (චීනය) සහ හොංකොං කොටස් වෙළෙඳපොළ ඇතුළත් වේ.

කොටස් වෙළෙඳපොළක කාර්යභාරය

ලොව ඕනෑම රටකම පාහේ කොටස් වෙළෙඳපොළක් දැකිය හැක. සමහර රටවල කොටස් වෙළෙඳපොළවල් කිහිපයක් දැකිය හැකි අතර (උදාහරණයක් ලෙස ඉන්දියාවේ ප්‍රධාන කොටස් වෙළෙඳපොළවල් අතරට බොම්බේ කොටස් වෙළෙඳපොළ සහ ජාතික කොටස් වෙළෙඳපොළ ඇතුළත් වේ) ලංකාව වැනි රටවල එක් කොටස් වෙළෙඳපොළක් පමණක් දැකිය හැකි වේ. කොටස් වෙළෙඳපොළක ප්‍රධාන කාර්යභාරය සැකෙවින් මෙසේ දැක්විය හැක.

- සමාගම්වලට ප්‍රාග්ධනය (අරමුදල්) උපයා ගැනීමට පහසුකම් සැලසීම

සමාගම් විසින් කොටස් නිකුත් කිරීම තුළින් තම අරමුදල් උපයා ගනු ලැබේ. අළුතින් සමාගමක් ආරම්භ කිරීමට හෝ පවතින සමාගමකට වැඩිදුර ව්‍යාප්තිය සඳහා බොහෝ විට සමාගම් විසින් මහජනයාට කොටස් නිකුත් කර එමගින් අවශ්‍ය අරමුදල් උපයා ගනී. මේ පිළිබඳව ඉදිරි පරිච්ඡේදවල වැඩිදුරට සාකච්ඡා වේ.

සමාගමක් කොටස් නිකුතුවක් සිදුකිරීමට ප්‍රථමව (එම කොටස්, කොටස් වෙළෙඳපොළේ ලියාපදිංචි කිරීමට බලාපොරොත්තු වන්නේ නම්) කොටස් වෙළෙඳපොළේ අවසරය/අනුමැතිය ලබා ගත යුතුවේ.

- ඉතිරිකිරීම් ආයෝජන බවට පත් කිරීමට පහසුකම් සැලසීම

මහජනයා තමන් ඉතුරුකරගත් මුදල්, කොටස් මිලයට ගැනීමකට යෙදවීමේදී (මුල් කොටස් නිකුතුවකින් කොටස් මිලයට ගැනීමකදී) එය ආයෝජනයක් බවට පත්වේ. එසේ ආයෝජනයක් (කොටස් මිලදී ගැනීමක්) නොකර සිටියේ නම් මහජනයා එම මුදල් තමන්ගේ පරිභෝජනය සඳහා යොදවන අතර එසේත් නැතිනම් එම මුදල් පාවිච්චි නොකර බැංකුවක හෝ වෙනයම් ඉතුරු

කිරීමක යොදවනු ලබයි. මෙසේ භාවිතා නොකර තබා තිබූ මුදල් යොදවා කොටස් මිලදී ගැනීම හේතුවෙන් එම මුදල් සමාගම්වලට අවශ්‍ය අරමුදල් උපයා ගැනීමකට යෙදවේ. මෙසේ කිරීමෙන් ව්‍යාපාර කටයුතු සක්‍රීය වන අතර එය රටක ආර්ථිකයට සෘජුවම බලපායි. ආර්ථික වර්ධනයක් මෙයින් සිදුවන අතර සමාගම්වල නිෂ්පාදිතයද වැඩිවේ.

- ලාභ බෙදා දීම

කොටස් මිලයට ගැනීම තුළින් ආයෝජකයින් හට සමාගම්වල ලාභදායීත්වයට හිමිකම් කීමට අවස්ථාවක් උදා වන අතර කොටස් විකිණීම තුළින් ප්‍රාග්ධන ලාභ ලබාගැනීමට ද (කොටස් විකුණූ මිල ගැණුම් මිල ඉක්මවා යන අවස්ථාවලදී) අවස්ථාව උදා වේ. මෙය ප්‍රාග්ධන ලාභය ලෙස හැඳින්වේ. මෙහිදී ප්‍රාග්ධන අලාභ විඳීමට ද සිදු විය හැක.

- සමාගම්වල වර්ධනයට පහසුකම් සැලසීම

සමහර සමාගම් අනෙකුත් සමාගම් අත්පත් කර ගැනීම තම වර්ධනය සඳහා අත්‍යවශ්‍ය බව පිළිගන්නා අතර එමඟින් තම භාණ්ඩ හා සේවා ප්‍රමාණය වැඩිකර ගැනීම, සමාගමට ක්ෂේත්‍රයේ ඇති ස්ථානය වර්ධනය කර ගැනීම, බෙදාහැරීමේ ජාලය වර්ධනය කර ගැනීම සහ වත්කම් අත්කර ගැනීමට හැකි වන බව පිළිගනී. කොටස් වෙළෙඳපොළ හරහා මෙම අත්පත් කර ගැනීම් සිදු කිරීමට හැකියාව ඇත.

- සාංගමික යහපාලනය වර්ධනය කිරීම

සමාගමක ක්‍රියාකාරීත්වය පිළිබඳව උනන්දුවෙන් පසුවන කොටස් හිමියන් සිටීම හේතුවෙන් සාංගමික යහපාලනය (Corporate Governance) ඉහළ නැගෙනු නොවැලැක්විය හැකි අතර කොටස් වෙළෙඳපොළක් මගින් පනවනු ලබන නීතිරීති හේතුවෙන් සාංගමික යහපාලනය තවදුරටත් වර්ධනය වේ. කොටස් වෙළෙඳපොළට අමතරව නියාමන ආයතන, රජය මෙම සමාගම් සඳහා නියාමනයන් පනවනු ලබයි. කොටස් වෙළෙඳපොළේ ලියාපදිංචි සමාගම් මහජනයා වෙතින් තම අරමුදල් රැස්කර ගෙන ඇති බැවින් මෙම සියළුම පාර්ශවයන් වෙත යම් වගකීමක් පැවර ඇත. මෙයින් එම සමාගම් කිසි දිනෙක ධුන්වත් නොවෙනු ඇතැයි අදහස් නොකෙරේ. සමාගමක් ධුන්වත් වීමට සාංගමික යහපාලනය නියමාකාරයෙන් නොතිබීමට අමතරව අනෙකුත් කරුණු ද බලපායි.

- සුළු පරමාණ ආයෝජකයින් සඳහා ආයෝජන අවස්ථා ලබා දීම

විශාල සමාගම්වල කොටස් මිලයට ගැනීම මහා පරමාණ මෙන්ම සුළු පරමාණ ආයෝජකයින්ට ද විවෘතව පවතී. මෙහි දී හේදයක් නොමැත. සුළු පරමාණ ආයෝජකයින්ට තමන් සතුව ඇති සුළු මුදලින් ව්‍යාපාරයක අයිතිකරුවෙකු/ආයෝජකයකු වීමට අපහසු විය හැකි නමුත් කොටස් මිලදී ගැනීම මගින් මෙම කරුණ ඉටු කර ගැනීමට ඔවුනට අවස්ථාව උදාවේ.

- රජයකට අවශ්‍ය අරමුදල් උපයා ගැනීම සඳහා ද කොටස් වෙළෙඳපොළ යොදා ගත හැක.

බොහෝ රටවල රජයන් විසින් කොටස් වෙළෙඳපොළ හරහා බැඳුම්කර නිකුත් කිරීම තුළින් අරමුදල් උපයා ගනී. එමෙන්ම යටිතල පහසුකම් ව්‍යාපෘති සඳහා අරමුදල් උපයා ගැනීම සඳහා ද රජයන් විසින් කොටස් වෙළෙඳපොළ යොදා ගනී.

- ආර්ථිකය මහින් නිර්ණායකයක් ලෙස යොදා ගැනීම

කොටස් වෙළෙඳපොළක කොටස් මිල ගණන් තීරණය වන්නේ ඉල්ලුම හා සැපයුම අනුවය. සමාගම්වල ලාභදායීත්වය වැඩිවන විට රටක ආර්ථිකය වර්ධනය වන විට කොටස් වලට ඇති ඉල්ලුම වැඩිවී මිල ගණන් ඉහළ නගින අතර ආර්ථික අවපාතයක් පවතින අවස්ථාවලදී කොටස් වෙළෙඳපොළ පහළ වැටෙනු දක්නට ලැබේ. සාමාන්‍යයෙන් කොටස් වෙළෙඳපොළක මිල ගණන් ඉහළ පහළ යාම සහ සමස්තයක් වශයෙන් කොටස් වෙළෙඳපොළේ මිල දර්ශකවල ඉහළ පහළයාම රටක ආර්ථික වර්ධනය මහින් නිර්ණායකයක් ලෙස යොදා ගැනේ.

මෙහිදී විශේෂයෙන් සඳහන් කළ යුතු කාරණයක් වන්නේ රටක ආර්ථිකය වර්ධනය මහින් එක් නිර්ණායකයක් වශයෙන් කොටස් වෙළෙඳපොළක් භාවිතා කරන බවයි. රටක ආර්ථික වර්ධනය මහින් එකම නිර්ණායකය කොටස් වෙළෙඳපොළ නොවන අතර මෙයට පරිබාහිරව වෙනත් නිර්ණායක කිහිපයක්ම තිබේ.

කඩා වැටෙන ආර්ථිකයක් සහිත රටක් තුළ නොකඩවා ඉහළ නැගෙන කොටස් වෙළෙඳපොළක් දැකිය නොහැකි වන අතර, නොකඩවා පහළ යමින් පවතින කොටස් වෙළෙඳපොළක් ඇති රටක ඉහළ නැගෙන ආර්ථිකයක්ද දක්නට නොලැබේ. නමුත් ඕනෑම ආර්ථිකයක කොටස් වෙළෙඳපොළක උච්ඡාවචන දක්නට ලැබිය හැක.

ඉහතින් සඳහන් කරනු ලැබුවේ ලෝකයේ ඕනෑම කොටස් වෙළෙඳපොළක දැකිය හැකි ප්‍රධාන කාර්යභාරයන්ගෙන් කිහිපයකි. රටක කොටස් වෙළෙඳාමට අවශ්‍ය යටිතල පහසුකම් සැලසීම මගින් කොටස් වෙළෙඳපොළක් ඉතා වැදගත් කාර්යයක් ඉටු කරනු ලබයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ කොටස් වෙළෙඳපොළ පරිණාමය

ශ්‍රී ලංකාව තුළ වේතිහාසික වශයෙන් කොටස් ගණුදෙනු ආරම්භ වූ වසර ලෙස සැලකෙන්නේ වර්ෂ 1896 යි. ඒ අනුව මේ වන විට ශ්‍රී ලංකාවේ කොටස් ගණුදෙනු ආරම්භ වී වසර 114 ක් පමණ කාලයක් ගත වී ඇත. මෙම දීර්ඝ ඉතිහාසය තුළ කොටස් වෙළෙඳපොළ විවිධාකාර වූ පරිවර්තනයන්ට භාජනය වී ඇත. ලංකාවේ වර්තමාන කොටස් වෙළෙඳපොළ පිහිටුවන ලද්දේ 1985 වසරේදී ය. ඒ අනුව වසර 2011 වන විට නූතන වෙළෙඳපොළේ ඉතිහාසය වසර 25 ක කාලපරිච්ඡේදයක් වේ. කොටස් වෙළෙඳපොළේ ඉතිහාසය තුළ සිදු වූ වැදගත් සහ ප්‍රධාන සංසිද්ධීන් පිළිබඳ සටහනක් මෙහිදී ඉදිරිපත් කෙරේ.

ලංකාවේ කොටස් වෙළෙඳපොළ 1896 දී ආරම්භ වීමට මූලිකම සාධකය වූයේ ඒ වන විට ප්‍රචලිත වෙමින් තිබූ තේ වගාවට අවශ්‍ය ප්‍රාග්ධනය සපයා ගැනීමේ අවශ්‍යතාවයයි. 1820 ගණන් සිට 1886 දක්වා ලංකාවේ ප්‍රධාන තෝගය වූයේ කෝපි වගාවයි. එතෙත් 1868 සිට කෝපි කොළවලට වැළඳුණු දිලීර රෝගය නිසා ලංකාවේ කෝපි වගාව මුළුමනින්ම පාහේ විනාශ විය. මේ වන විට 1867 දී ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රථම වතාවට තේ පැළ කිරීම පටන් ගෙන තිබූ අතර, ඩූතාන්‍ය ජාතික ව්‍යාප්තියකයෝ කෝපි වෙනුවට තේ වගා කිරීමට යොමු වූහ.

කෝපි වෙනුවට තේ වගා කිරීම සඳහා මූලධනය සොයා ගැනීමට ඩූතාන්‍ය ව්‍යාපාරිකයන්ට වුවමනා විය. ඔවුන් කෝපි වගාවෙන් ලැබුණු විශාල ලාභ තම මව් රටට යැවූ නිසාවෙන් ඔවුන්ගේ ධනය ලංකාවේ නොරැඳුණු අතර ඔවුන්ට තේ වගාව සඳහා භාවිතා කිරීමට තරම් මූල්‍ය අතිරික්තයක් රැස්කර නොතිබිණ. මේ හේතුව නිසා වැවිලිකරුවන් විසින් තමන්ගේ වතු, පවුම් සමාගම් (Sterling Companies) බවට පරිවර්තනය කොට සහ ඒවා පොදු සමාගම් ලෙස ලන්ඩනයේ සහ කොළඹ ලියාපදිංචි කොට මහජනතාවට සාමාන්‍ය කොටස්, වරණීය කොටස් සහ ණයකර නිකුත් කිරීම මගින් ප්‍රාග්ධනය රැස්කර ගන්නා ලදී. මෙම සමාගම්වල කොටස් හුවමාරු කිරීමේ ද්විතියික වෙළෙඳපොළක් ලෙස 1896 දී කොටස් තැරැවිකරුවන්ගේ සංගමය (Share Brokers Association-SBA) ආරම්භ විය. 1904 දී එහි සාමාජිකයන් විසින් කොටස් තැරැවිකරුවන්ගේ සංගමය විසුරුවා හැර කොළඹ තැරැවිකරුවන්ගේ සංගමය (Colombo Brokers Association-CBA) පිහිටුවන ලදී.

20 වන සියවසේ පළමු දශකය තුළදී ලෝක වෙළෙඳපොළෙහි රඳර් මිල සීග්‍රයෙන් ඉහළ ගිය අතර ඒ සඳහා විශාල වශයෙන් ව්‍යවසායකයෝ ඉදිරිපත් වූ අතර රඳර් සමාගම් ද තම ව්‍යාපාරික කටයුතු පුළුල් කර ගැනීමට මහජනතාවට කොටස් හිකුත් කරමින් ප්‍රාග්ධනය රැස්කර ගත්හ. මේ අනුව තේ සහ රඳර් වගාවට අවශ්‍ය උපකාරක සේවා සපයන වෙනත් වාණිජ ආයතන ද බිහිවන්නට පටන් ගත් අතර එම සමාගම් ද කොටස් හිකුත් කරමින් මූලික ප්‍රාග්ධනය සම්පාදනය කර ගන්නා ලදී. මේ අනුව දියුණු වූ කොළඹ කොටස් වෙළෙඳපොළෙහි දේශීය සමාගම්වලට අමතරව විදේශීය සමාගම් ද රාශියක් ලියාපදිංචි කොට තිබුණි.

1948 නිදහස ලැබීමෙන් පසු ඇති කළ විනිමය පාලන ප්‍රතිපත්තීන් නිසා විදේශීය සමාගම් සංඛ්‍යාව විශාල ලෙස අඩු වූ අතර කොටස් වෙළෙඳපොළ බොහෝ දුරට දේශීය සමාගම්වලට පමණක් සීමා විය. එමෙන්ම 1948 සිට 1977 දක්වා කාලය තුළ ක්‍රියාත්මක වූ රාජ්‍ය මූලික ආර්ථික ප්‍රතිපත්තීන් නිසා බොහෝ රාජ්‍ය ආයතන රජයට පවරා ගත් අතර එම සමාගම් කොටස් වෙළෙඳපොළෙන් ඉවත් කර ගන්නා ලදී. මේ නිසා කොටස් වෙළෙඳපොළේ සමාගම් සංඛ්‍යාව 76 දක්වා පහත වැටිණ.

1977 න් පසු කාලසීමාව කොටස් වෙළෙඳපොළට හිතකර කාලපරිච්ඡේදයක් වූ අතර එයට මූලිකම හේතුව රජය විසින් හඳුන්වා දෙනු ලැබූ විවෘත ආර්ථික ප්‍රතිපත්තියයි. එමෙන්ම 1984 වන විට ප්‍රසිද්ධ වෙළෙඳ භූමියක කොටස් ගනුදෙනු කිරීම ආරම්භ වූ අතර හඬ ගා ලංසු තැබීම (Open Outcry System) මගින් කොටස් මිල ගණන් තීරණය කෙරුණි. 1984 වර්ෂය වන විට කොටස් වෙළෙඳපොළ ඉතිහාසයේ වැදගත් අවස්ථා කිහිපයක් පසු කළ අතර කොටස් වෙළෙඳපොළවල් දෙකක් බිහිවීමට පටන් ගැනීම ඉන් එක් ප්‍රධාන සිද්ධියකි. ඒ අනුව 1984 සැප්තැම්බර් මසදී අප මුලින් සඳහන් කළ කොටස් තැරැවිකරුවන්ගේ සංගමය නැවතත් කොළඹ තැරැවිකරුවන්ගේ සංගමයට තරගකාරීව කොටස් හිකුත් කරන්නට පටන් ගත් අතර ඒ පිලිබඳ පුළුල් අධ්‍යයනයකින් පසුව 1985 දී මෙම සංගම් දෙකම එකතු කොට එකම ආයතනයක් ලෙස කොළඹ සුරැකුම්පත් හුවමාරුව (Colombo Securities Exchange) පිහිටුවන ලදී. ඒ අනුව නූතන කොටස් වෙළෙඳපොළ විධිමත් ලෙස පිහිටුවනු ලැබුවේ 1985 වසරින් පසුවයි. 1990 දී මෙම කොළඹ සුරැකුම්පත් හුවමාරුව යන නම වෙනස්කර කොළඹ ව්‍යාපාර වස්තු හුවමාරුව (Colombo Stock Exchange-CSE) ලෙස නම් කරන ලදී.

කොළඹ ව්‍යාපාර වස්තු හුවමාරුව යනු කුමක්ද?

කොළඹ ව්‍යාපාර වස්තු හුවමාරුව (කොළඹ කොටස් වෙළෙඳපොළ) යනු කොටස් වෙළෙඳපොළේ ලියාපදිංචි සමාගම්වල කොටස් හුවමාරු කිරීම (මිලදී ගැනීම සහ විකිණීම) පරිපාලනය කරන ආයතනයයි. කොළඹ ව්‍යාපාර වස්තු හුවමාරුව සමාගම් පනත යටතේ ඇපයෙන් සිටින සමාගමක් ලෙස ලියාපදිංචි කර ඇති අතර ශ්‍රී ලංකාවේ කොටස් වෙළෙඳපොළ පිළිබඳ අධීක්ෂණය කිරීමේ අධිකාරිය ලත් රජයේ නියෝජිතයකු වන ශ්‍රී ලංකා සුරැකුම්පත් සහ විනිමය කොමිෂන් සභාව මගින් වියට ශ්‍රී ලංකාවේ කොටස් වෙළෙඳපොළ ලෙස ක්‍රියාත්මක වීමට බලය ලබා දී තිබේ.

කොළඹ කොටස් වෙළෙඳපොළෙහි සාමාජික තැරැවිකාර සමාගම් (Member Firms) 15 ක් ක්‍රියාත්මක වන අතර මීට අමතරව ණයකර සහ කොටස් ගනුදෙනු සඳහා අවසර ලත් ගනුදෙනු තැරැවිකාර ආයතන (Trading Member Firms) 13 ද ක්‍රියාත්මක වේ. වියට අමතරව ණයකර ගනුදෙනු සඳහා එක් ආයතනයක්ද ක්‍රියාත්මක වේ. (තැරැවිකාර ආයතන සහ ඒවායේ කාර්යභාරය ඉදිරි ලිපි වලදී හඳුන්වා දෙනු ඇත). ශ්‍රී ලංකාවේ ද්විතීයික වෙළෙඳපොළ කටයුතු වඩා විධිමත්ව ක්‍රියාත්මක වීමට අවශ්‍ය යටිතල පහසුකම් සපයන මූලික සම්පත් දායකයා කොළඹ කොටස් වෙළෙඳපොළ වන අතර කොළඹ කොටස් වෙළෙඳපොළ ලාභ ලැබීම තම මූලික අරමුණ බවට පත් නොකර ගනිමින් (Not for Profit) ක්‍රියාත්මක වේ.

කොළඹ කොටස් වෙළෙඳපොළේ සංවිධාන ව්‍යුහය

කොළඹ කොටස් හුවමාරුවේ අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය පුද්ගලයන් 9 දෙනෙකුගෙන් සමන්විත වේ. එයින් 4 දෙනෙක් මුදල් ඇමතිවරයා විසින් පත් කරන අතර ඉතිරි පස් දෙනා තැරැවිකාර සමාගම් නියෝජනය කරයි. එක් අධ්‍යක්ෂ වරයෙක් වහි සභාපතිවරයා ලෙස පත් කෙරේ.

කොළඹ කොටස් වෙළෙඳපොළ පිහිටා ඇත්තේ කොළඹ ලෝක වෙළෙඳ මධ්‍යස්ථානයේය. මහජනතාවට වහි පැමිණ දෙනුකිව කොටස් වෙළෙඳපොළේ ගනුදෙනු බලා ගැනීමටත්, අවශ්‍ය නම් තැරැවිකාරුවන් මගින් ගනුදෙනු කිරීම සඳහා වෙළෙඳ බිමක්ද (Trading Floor) මෙම ස්ථානයේ පවත්වාගෙන යයි. කොළඹ පිහිටි ප්‍රධාන කාර්යාලයට අමතරව කොළඹ කොටස් වෙළෙඳපොළේ ශාඛා නගර 5 ක පිහිටුවා ඇත. එම ශාඛා පිහිටා ඇත්තේ මාතර, මහනුවර, කුරුණෑගල, මීගමුව සහ යාපනය යන නගරවලයි.